HVC
secr.: Postbus 136, 2900 AC Capelle aan den IJssel

HVC NIEUWS BRIEF

Dec 2000

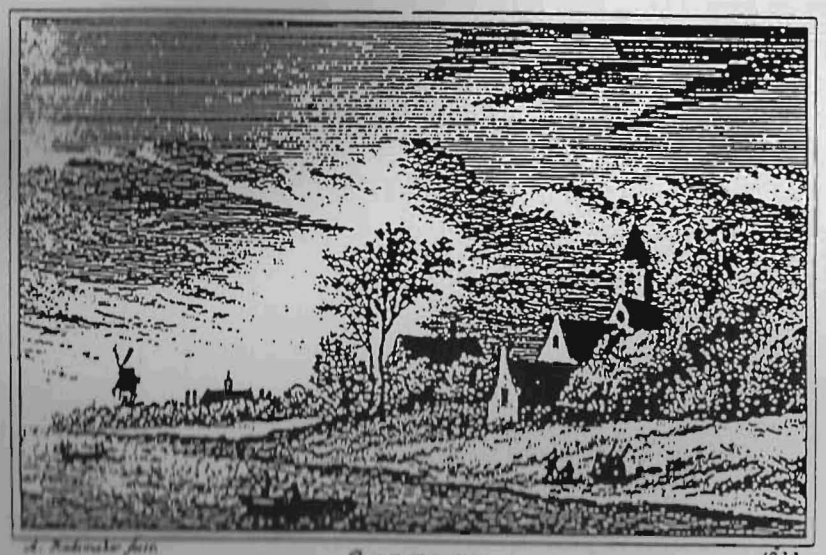

CAPELLE

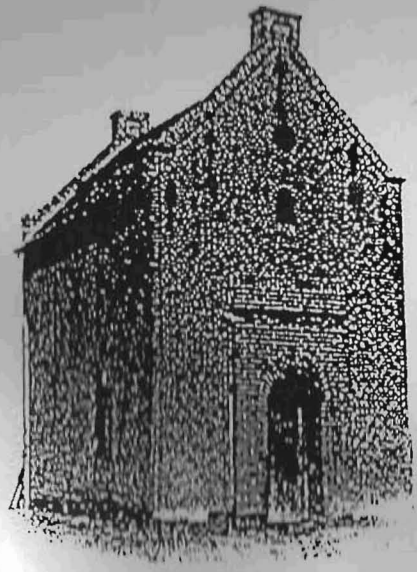

Dief- en duifhuisje!

HVC
HISTORISCHE VERENIGING CAPELLE AAN DEN IJSSEL

N I E U W S B R I E F
december 2000

De HVC-NIEUWSBRIEF wordt uitgegeven door de Historische Vereniging Capelle aan den IJssel en verschijnt viermaal per jaar.
Leden ontvangen de nieuwsbrief gratis.
De contributie van de vereniging bedraagt f.25,00 per jaar; voor 65-plussers en CJP-ers f.15,00.

INHOUD

blz. 536 afscheid echtpaar Elhorst

537 7 jaar HVC-geschiedenis

542 Opening tentoonstelling '125 jaar Polder Prins Alexander'

544 Verslag ledenvergadering 18.10.2000

549 De bouw van stoomvaartuigen in Nederland

552 De scheepsbouwers Hoogendijk

553 Herinneringen aan de Groenedijk

555 Lijst van bestuursleden en adviseurs
Adressen en openingstijden musea

secretariaat HVC: postbus 136, 2900 AC Capelle aan den IJssel
druk: Graphotec Copy Centers, Rotterdam

HVC NEEMT AFSCHEID VAN ECHTPAAR ELHORST

De Historische Vereniging nam op 9 augustus tijdens een bestuursvergadering afscheid van Seno Elhorst en Coba Elhorst-Donker. De scheidende voorzitter had een jaar geleden al aangekondigd, dat hij het bereiken van de 80-jarige leeftijd een mooi moment vond om terug te treden; bovendien was hij van mening dat de vereniging aan verjonging toe is.

Seno Elhorst heeft de vereniging zeven jaar als voorzitter gediend. Mevrouw Elhorst heeft zich die jaren ingezet als samensteller van het verenigingsblad en de themaboekjes, die door de HVC bij iedere expositie worden gemaakt.

Elhorst wilde zijn laatste vergadering graag zelf voorzitten. Waarnemend en beoogd voorzitter Melle Beugeling nam echter halverwege de vergadering onverwacht de leiding over. Dat had duidelijk een reden, want tegelijkertijd arriveerde een groot aantal gasten en vrijwilligers, waarna tot verrassing van het echtpaar een spontane receptie ontstond.

Beugeling schetste in het kort de verdiensten van het echtpaar Elhorst voor de HVC en liet zijn lovende woorden vergezeld gaan van een cadeau in de vorm van een fraai gebonden boek met daarin de tot nu toe verschenen expositieboekjes van de hand van mevr. Elhorst. Daarnaast werden beiden benoemd tot erelid van de HVC en werden de bijbehorende, fraai uitgevoerde oorkonden aan hen overhandigd.

Bovendien ontving Elhorst namens het markante lid Jaap de Bruin een miniatuurfiets als persoonlijke dank voor het vele door hem verrichte werk. Hierbij dient te worden aangetekend dat de laatste enkele weken later helaas overleed.

Vervolgens dankte Aart Jan Damsteeg de scheidende voorzitter namens de Stichting Beijerinckgemaal voor de prettige samenwerking. Met name memoreerde hij de vasthoudendheid van de heer Elhorst. Ook hij liet zijn woorden vergezeld gaan van een present.

Elhorst dankte beide sprekers voor hun lovende woorden, maar benadrukte hierbij dat alle prestaties van de afgelopen jaren niet bereikt hadden kunnen worden zonder de inzet van de enthousiaste vrijwilligers die de vereniging heeft.

Na dit officiele gedeelte bleven de aanwezigen nog lange tijd op ongedwongen wijze bijeen.

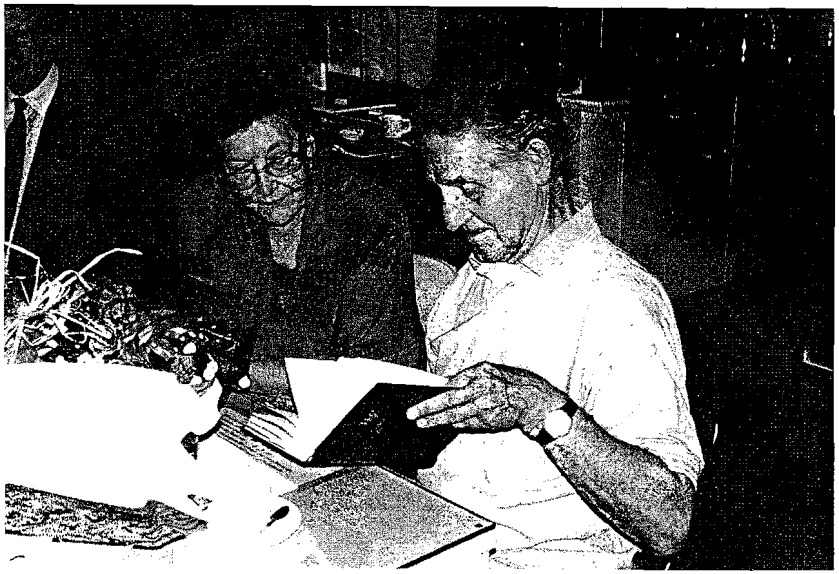

Het echtpaar Elhorst bewondert het aangeboden boek

ZEVEN JAAR HVC-GESCHIEDENIS
Een interview met de scheidende voorzitter

Seno Elhorst werd in oktober 1993 door de secretaris van de HVC benaderd voor de functie van voorzitter vanwege zijn bestuurlijke ervaring o.a. opgedaan bij de PvdA en de Stichting Capelse Gemeenschap. 'Ik was niet eens lid van de HVC, maar was al wel jaren bezig met mijn eigen historische verzameling over Rotterdam en ook al jaren lid van de Rotterdamse historische vereniging "Roterodamum"'.

Een zieltogende vereniging

Om zich te oriënteren ging de beoogde voorzitter eerst maar eens kijken bij een vergadering in het buurtcentrum 'de Wel'. Hij trof een - naar zijn zeggen - zieltogende vereniging aan. Het bestuur bestond nog uit vier mensen, waarvan één er ook mee wilde ophouden en de penningmeester al lange tijd niets meer van zich had laten horen, zodat

er nog slechts twee bestuursleden over waren.

'Ik begreep al snel dat de enige overlevingskans was naar buiten te treden, de Capellenaren laten zien dat we er waren. Daar was maar één manier voor: tentoonstellingen organiseren en daarvoor moest ruimte worden gevonden.'

De eerste tentoonstelling
'Capelle aan den IJssel en de Tweede Wereldoorlog'

De eerste expositie 'Capelle aan den IJssel en de Tweede Wereldoorlog' was in het nieuwe gemeentehuis aan de Kanaalweg in het voorjaar van 1995 en samengesteld in samenwerking met het 'Comité Herdenking 1940-1945'.

Op een oproep aan de Capellenaren in de streekbladen en via de radio om eventueel in hun bezit zijnde foto's en voorwerpen uit de bezettingstijd beschikbaar te stellen, werd in ruime mate gehoor gegeven. Ook kwamen er verhalen met herinneringen aan die tijd en werden mensen over dit onderwerp geïnterviewd, waardoor het mogelijk was een uitgave te verzorgen met verhalen uit de oorlogsjaren. Daarnaast werd in het boekje ingegaan op de voorgeschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, waardoor duidelijk werd gemaakt hoe het zo ver had kunnen komen.

Er bestond enorme belangstelling voor de tentoonstelling, niet alleen van particulieren, maar ook kwamen de hoogste groepen van de Capelse basisscholen met hun leraren. Het informatieve boekje ging grif van de hand.

De HVC had zich gepresenteerd aan de Capelse bevolking.

EXPOSITIERUIMTE
Het Dief- en Duifhuis

Voor het inrichten van exposities is ruimte nodig en Elhorst wist wethouder Tammel zo ver te krijgen dat het historische Dief- en Duifhuis aan de Rozenburcht hiervoor door de gemeente beschikbaar werd gesteld. Sindsdien kan de HVC aanspraak maken op 'het kleinste museum van Nederland' (4 bij 5 meter).

Het pas gerestaureerde pandje werd in 1995 door de wethouder geopend met een tentoonstelling over het oude Slot. 'Het luidde het begin in van een omslag' meent Elhorst. 'Het gaf ons de mogelijkheid

eenvoudige, voornamelijk foto-tentoonstellingen te houden. Voor de exposities met thema's als 'de Oude Plaats', 'Tussen Postkoets en Metro', 'De veren over de IJssel' enz. stonden de mensen in de rij.' En die belangstelling bleef. Op de laatste openingsdag van 'De Wandelmarsen in de jaren Vijftig' in augustus 2000 kwamen ± 120 bezoekers.

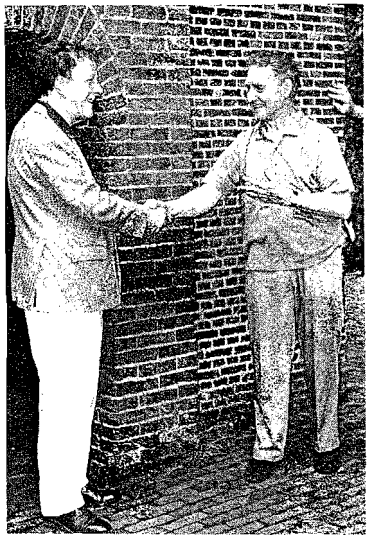

Op 3 juli 1999 opende de acteur Luc Lutz de tentoonstelling '100 jaar E.M.M.' in het Dief- en Duifhuis

Het Historisch Museum

Het bleef niet bij het Dief- en Duifhuis. Eén van de eerste daden van Elhorst als voorzitter was een gesprek arrangeren met het bestuur van de Stichting tot behoud van het Gemaal Jan Anne Beijerinck over de mogelijkheid om in het voormalige ketelhuis van het gemaal een museum te realiseren. Na dat eerste gesprek volgden er nog vele en het resultaat was dat op 25 oktober 1997 het Historisch Museum door burgemeester J.Verbree kon worden geopend met de tentoonstelling 'Het kasteel van Capelle 1275-1525.' Een grote wens van de HVC, maar ook van de Stichting Beijerinckgemaal, was hiermee in vervulling gegaan.

Overigens moesten vele moeilijkheden worden overwonnen voor het zo ver was. Het voormalige ketelhuis moest worden herschapen in een

expositieruimte met alle accommodatie die daarbij hoort. Deze taak nam de Stichting J.A.Beijerinckgemaal als eigenaar op zich met financiële hulp van sponsors.

Voor de inrichting was de HVC als huurder verantwoordelijk en dankzij de hulp van velen en een genereuze gift van de Van Cappellenstichting slaagde men hierin. Tevens moest aan de nodige financiën worden gekomen om het museum in stand te houden en hiervoor werd een beroep op de gemeente gedaan.

En dat gaf problemen.....

Elhorst: 'de Historische Vereniging had enige jaren voor mijn aantreden reeds een verzoek ingediend om het gemaal als expositieruimte te mogen gebruiken. De gemeente had dit verzoek toen afgewezen waarbij als reden werd aangevoerd dat onderzoek door een speciaal hiervoor ingestelde commissie had uitgewezen dat "Capelle niet geschikt was voor een oudheidkamer".

Terwijl we reeds met de inrichting bezig waren werd ons door de gemeente meegedeeld dat de extra-subsidie die wij hadden aangevraagd voor de huisvesting, werd afgewezen op grond van de tien jaar eerder door bovengenoemde commissie getrokken conclusie. Na veel correspondentie en gesprekken kwam de gemeente terug op deze beslissing en werd de gevraagde subsidie alsnog toegewezen'.

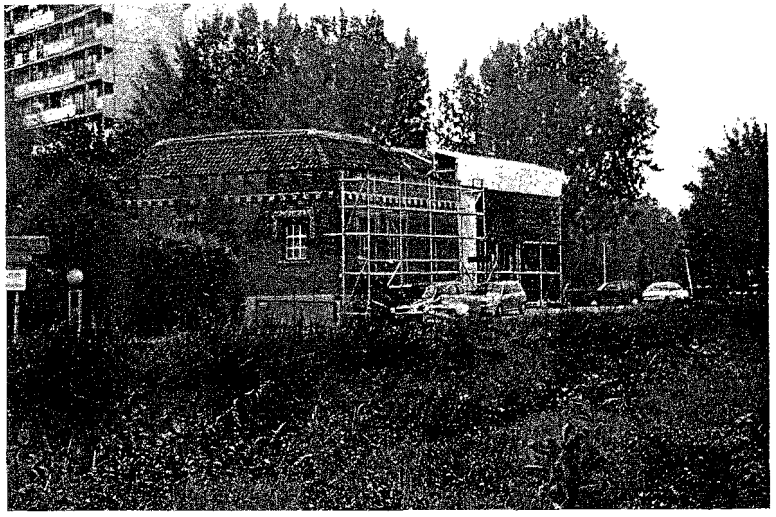

Het gemaal/museum in de steigers in verband met restauratie van het metsel- en voegwerk

Het museum is een groot succes en wordt - afhankelijk van het thema - goed tot zeer goed bezocht, niet alleen door Capellenaren maar ook door streekgenoten. Ook voor leerlingen van de hoogste groepen van de basisscholen en de eerste klassen van het voortgezet onderwijs worden regelmatig rondleidingen verzorgd.

Depot

Een ander wapenfeit dat in de afgelopen zeven jaar is gerealiseerd, is het depot van de HVC in de historische boerderij 's-Gravenweg 325. Elhorst: 'Bij mijn aantreden was het depot niet meer dan een klein hoekje op de zolder van de boerderij. Inmiddels is bijna het hele achterste gedeelte van het pand in gebruik genomen. In eigen beheer is door vrijwilligers van de vereniging het geheel ingericht als depot voor historische voorwerpen die door dezelfde vrijwilligers worden geregistreerd, gerestaureerd en professioneel bewaard'.

Wensen voor de toekomst

Over de vraag of de scheidende voorzitter nog wensen heeft voor de toekomst van de HVC hoeft Elhorst niet lang na te denken. 'Allereerst wens ik meer jonge leden, die groep is namelijk ondervertegenwoordigd. Daarnaast zou ik graag zien dat de gemeente de historische vereniging een behoorlijk stuk van de voormalige muziekschool/Van Cappellenstichting ter beschikking stelt om hierin een historisch museum te kunnen vestigen. Het pand staat op een prima lokatie in de oude kern van de gemeente bij de eeuwenoude Dorpskerk. Daarnaast is er de, nu onttakelde, oude Regentenkamer in het gebouw die dan door onze vrijwilligers kan worden onderhouden en tenminste iedere zaterdagmiddag opengesteld.'

Op de vraag of het niet jammer zou zijn van al het werk dat in het huidige museum is verricht, antwoordt hij: 'Nee, in het gemaal zou ik dan een Poldermuseum willen onderbrengen waaraan ook het Hoogheemraadschap van Schieland zou moeten deelnemen. Hier kan dan een permanente expositie worden ingericht over de geschiedenis van de polder, de drooglegging en alles wat daaraan voorafging zoals de turfwinning en het daardoor ontstane plassengebied. Ook zou moeten worden getoond hoe de waterhuishouding in het gebied van Schieland (vroeger, nu en in de toekomst) is geregeld. Scholen en andere groepen zouden hier aan een practicum over het onderwerp kunnen deelnemen en mogelijk kan dan ook Schieland het museum voor representatieve doeleinden gebruiken.'

OPENING TENTOONSTELLING '125 JAAR POLDER PRINS ALEXANDER'

Op 9 september werd de expositie '125 jaar Polder Prins Alexander' geopend door Mevr. J.J. van Doorne, burgemeester van Capelle, de heer D.Klaassen, voorzitter van de deelgemeente Prins Alexander, de heer Ch.A.Nebelstein, wethouder van Nieuwerkerk, en de dijkgraaf van Schieland ir. J.J. de Graeff. Op deze dag werd tevens de veertiende Open Monumentendag gehouden die als thema had 'Nederland Waterstaat'.

De opening van de tentoonstelling geschiedde op ludieke wijze. De ruim 120 aanwezigen hadden een rij gevormd en gaven op deze wijze twee emmer(tje)s water, opgehaald uit de tocht door de heren Klaassen en Nebelstein, door naar mevr. Van Doorne en de heer De Graeff die de emmers vervolgens leegden in de ringvaart.

Zoals de naam al zegt, is de tentoonstelling gewijd aan de geschiedenis van de Polder Prins Alexander voor, tijdens en na de droogmaling. Het in 1868 gebouwde gemaal dat hierin zo'n belangrijke rol heeft gespeeld, kan in noodgevallen nog steeds worden gebruikt. Ieder jaar wordt het in werking gesteld op Open Monumentendag dankzij de medewerking van het Hoogheemraadschap van Schieland. Het is aangemerkt als historisch monument.

De tentoonstelling is te bezichtigen tot en met april 2001 elke zaterdag van 13.00 tot 16.00 uur. De toegang is gratis en, zoals gebruikelijk, ontvangen de bezoekers gratis een boekje, waarin op alle aspecten van de geschiedenis van de polder wordt ingegaan. Voor groepen is het mogelijk een rondleiding aan te vragen op doordeweekse dagen. Hiervoor dient contact op te worden genomen met de beheerder van het museum, de heer C. van Beusekom (telefoon 4422440).

De emmers worden doorgegeven

De emmers worden in de ringvaart geleegd door v.l.n.r. de heer Ch.A.Nebelstein, de heer D.Klaassen, mevr.J.J. van Doorne en de dijkgraaf ir.J.J. de Graeff, die gezamenlijk de tentoonstelling openden

VERSLAG LEDENVERGADERING VAN 18 OKTOBER 2000

Aanwezige bestuursleden:

M.Beugeling	C. van Maanen
P.J.C.Weyling	C. van Beusekom
A.Swets	J. de Gier
T.Verkaik	P. v.d.Vaart
H.G.Gerritsen	R. van Boven (notulist)

Aanwezig: 32 leden
Afwezig met kennisgeving:
Mw. Mantel en de heren v.d.Akker, Schaatsbergen en den Boer.

1. Opening en mededelingen:
M.Beugeling (waarnemend voorzitter) heet ieder van harte welkom en meldt dat het doel van deze vergadering is de aanwezige leden in de gelegenheid te stellen afscheid te nemen van de afgetreden voorzitter, de heer S.Elhorst. Voorts dient, conform de verenigingsstatuten, een nieuwe voorzitter gekozen te worden. De heer M.Beugeling heeft zich hiervoor als enige kandidaat gesteld. Ook van de aanwezige leden stelt niemand zich kandidaat.

2. Verkiezing voorzitter en presentatie bestuur:
Aangezien onder de aanwezige leden geen bezwaren naar voren komen, wordt M.Beugeling vervolgens tot voorzitter benoemd. Hij dankt de aanwezigen voor het in hem gestelde vertrouwen en belooft de vereniging in goede samenwerking met de overige bestuursleden te zullen leiden.

Het dagelijks bestuur van de HVC bestaat nu uit de volgende personen:

Melle Beugeling	voorzitter
Paul Weyling	2e voorzitter/public relations
Anna Swets	penningmeester
Ron van Boven	secretaris
Overige bestuursleden:	
Cees van Beusekom	lid/beheerder musea
Jaap de Gier	lid/fotoarchief

Teun Verkaik	lid/depothouder
Cor van Maanen	lid/2e depothouder
Henk Gerritsen	lid/inventarisatie oude panden
Piet van der Vaart	lid
Adrie den Boer	adviseur

De voorzitter deelt mede dat de heer van der Vaart zijn functie als 2e penningmeester op verzoek van het dagelijks bestuur heeft neergelegd. Hij blijft aan als bestuurslid.
Ook de functie van 2e secretaris is komen te vervallen. Het bestuur is van mening dat deze twee functies geen inhoud hebben en het bij langdurige afwezigheid van één der leden van het dagelijks bestuur, mogelijk moet zijn dat de betreffende werkzaamheden worden verricht door één of meerdere leden van het bestuur.

3. Medewerking vrijwilligers:
Het bestuur wil een aantal werkgroepen samenstellen die, onder verantwoordelijkheid van het bestuur, een aantal zaken gaan voorbereiden en eventueel gaan opzetten ter uitvoering.

Redactie nieuwsbrief
De nieuwsbrief verschijnt vier keer per jaar en daar moet kopij voor worden verzameld en geselecteerd. Hiervoor is een aantal mensen nodig die de redactie gaan vormen.
De nieuwsbrief zal in het nieuwe jaar een ander uiterlijk gaan krijgen, de nieuwsbrief van december is nog zoals u dat gewend bent.
Paul Weyling is reeds begonnen met de redactiewerkzaamheden, doch kan dit uiteraard niet alleen.
Mw.Soek en dhr.Pieters melden zich aan voor de redactie.

Onderzoek oude begraafplaats
Dhr.Kurvink, reeds enige tijd doende met dit onderzoek, krijgt het woord om een en ander toe te lichten.
De oude begraafplaats is thans in een slechte staat, grafstenen liggen omver of zijn kapot. Op de fundering van het vroegere lijkenhuis bevindt zich een houten hokje dat ook in een zeer slechte staat verkeert.
Er dient een inventarisatie van de gehele begraafplaats gemaakt te worden en dat is veel werk. Terebinth, vereniging tot behoud van begraafplaatsen, heeft een belangrijke rol met betrekking tot

begeleiding van het geheel.
Dhr. S.Paul meldt zich aan voor deze werkgroep.
Paul Weyling deelt mede dat een ambtenaar van de gemeente, de heer Stok, zijn medewerking wil verlenen. Hij zal de heer J.Klomp benaderen, die goed op de hoogte is van het wel en wee van de begraafplaats.

Radiohistorisch archief
Dick Betram (LOC) is met het voorstel gekomen een radio-historisch archief aan te leggen. De HVC is hier vooralsnog zeer positief over en zal de heer Groeneveld hierover benaderen (noot notulist: na de vergadering heeft dhr.Groeneveld zijn medewerking toegezegd indien het geen dagtaak zal worden).

Rotterdam Culturele hoofdstad 2001/IJsselsteentjesprojekt
In 2001 is Rotterdam culturele hoofdstad van Europa met het thema 'Havens en Heerlijkheden'.
Paul Weyling zegt dat ook de omliggende gemeenten hieraan een bijdrage zullen leveren. Capelle zal een IJsselsteentjesproject opzetten. De HVC dient hierin een belangrijke rol te hebben en er zijn mensen nodig om een en ander voor te bereiden en voor uitvoering gereed te maken. De heren van der Marel en van Maanen melden zich aan voor dit project.
Paul Weyling zal namens het bestuur een en ander coördineren.
Het voorstel om een maquette van een steenplaats te maken en ten toon te stellen wordt enthousiast aangenomen. Mw. Block meldt zich aan voor het maken van een maquette, dhr. de Jong wordt gevraagd hier ook aan mee te werken, maar wil het verzoek nog even in beraad houden.

Interviewen (oude) Capellenaren
Het bestuur stelt voor om meer Capelse geschiedenis vast te leggen en denkt hierbij aan interviews met Capellenaren die uit overleveringen kunnen verhalen. Zo zijn er nog oude Capellenaren te vinden die goed in staat zijn om verhalen uit het verleden te vertellen, maar ook jongere mensen die de verhalen hebben meegekregen van bijvoorbeeld opa, oma, vader en moeder. Deze verhalen zullen worden opgetekend en verzameld, maar kunnen ook in onze nieuwsbrieven worden geplaatst. Mogelijk dat er van deze verhalen een uit te brengen bundel kan worden samengesteld.

Dhr. van den Breemen en mw. van Berkel - Otterspeer melden zich hiervoor aan.

SAMENSTELLING WERKGROEPEN:

Nieuwsbrief
P.Weyling - C.Soek - C.Pieters - S.Wolters

Onderzoek oude begraafplaats
B.Kurvink - S.Paul met medewerking van P.Stok en mogelijk J.Klomp

Radio-historisch archief
P.C.Groeneveld

Rotterdam Culturele Hoofdstad 2001/IJsselsteentjesproject
H. van der Marel - C. van Maanen

Maquette
I.Block - J. de Jong (?)

Interviews
W. van den Breemen - J. van Berkel - Otterspeer

4. Rondvraag

Dhr. Van den Breemen:
Er is een groep mensen die zich de huidige staat van het onderhoud in het Slotpark heeft aangetrokken. Over wat er met dit park zou moeten gebeuren, is reeds een gesprek gevoerd tussen deze groep en een projectleider van de gemeente. Hierbij is o.a. het idee geopperd om de lijnen van het kasteel in het plan in te passen.
Ook is er een groep mensen bezig met het opzetten van de 'IJsselboulevard'. Op onze enquête hebben we bijzonder veel (positieve) reacties gekregen die - met een ontwerpvoorstel - aan de gemeente zullen worden aangeboden. Driekwart van de bewoners Dorpsstraat en omgeving heeft zijn mening gegeven en was het eens met onze doelstelling. In het ontwerpvoorstel zit het idee om iets van de oude scheepswerf (gedeeltelijk) in te passen c.q. terug te brengen in het geheel. Dhr. Vuyk is hier reeds bij betrokken geweest om mee te denken over dit plan. Mogelijkheid voor een kunstwerk of een

plaquette staan open. Het is mogelijk dat t.z.t. een beroep op de HVC zal worden gedaan bij de invulling van het plan.
Dhr. Mulder:
Hij stelt voor dat de werkgroepen in de Nieuwsbrief verslag doen van hun vorderingen zodat ieder op de hoogte is van de stand van zaken.
Dit voorstel wordt aangenomen.
Er was een gerucht dat er in de oude muziekschool een restaurant zou komen. Inderdaad blijkt dat de gemeente in overleg is met een horecaondernemer. Bewoners van de Dorpsstraat, Kerklaan, Binnenhof e.o. zijn reeds bij elkaar geweest om te bezien hoe de gemeente op andere gedachten is te brengen.
Er blijken diverse geïnteresseerden voor de muziekschool te zijn, die bereid zijn de regentenkamer te herstellen en van de aula een trouwzaal te maken. Het is nu nog de vraag wat er daadwerkelijk met dit pand gaat gebeuren, er zal in ieder geval door de eerder genoemde bewoners actie worden gevoerd.

Mw. Rijsdijk:
Ron van Boven is nu secretaris, maar hoe zit het dan met Henk Gerritsen?
Voorzitter antwoordt: Ron heeft, mede op verzoek van Henk, reeds in augustus het secretariaat overgenomen. Henk is nu algemeen bestuurslid en zal de inventarisatie van de oude panden gaan uitvoeren.

Dhr. Elhorst:
Ik vind het bijzonder dat er zoveel leden aanwezig zijn bij mijn afscheid als voorzitter en ik dank dan ook een ieder voor zijn/haar aanwezigheid. Ik hoop van harte dat de HVC een vereniging wordt die in Capelle duidelijk aanwezig is en meetelt. Denk niet in het verleden, maar met je verleden in de toekomst!
Als laatste zou ik nog de wens willen uitspreken dat de HVC een professionele kracht ter beschikking krijgt die, desnoods één dag per week, kan sturen en begeleiden.

5. Sluiting:

Omstreeks 21.15 uur sluit de voorzitter de vergadering.

DE BOUW VAN STOOMVAARTUIGEN IN NEDERLAND

'EEN CAPELSE SCHEEPSWERF HEEFT DE PRIMEUR'

Op blz 103 van 'Capelle aan den IJssel - de Geschiedenis' staat vermeld dat 'de scheepsbouwmeesters Willem en Jan Hoogendijk alhier zich onledig hielden met de bouw van stoomboten'.
Het wat geringschattend klinkende 'zich onledig hielden met' heeft overigens wèl betrekking op de bouw in opdracht van twee raderstoomschepen voor goederen- en passagiersvervoer.

In het 'Marineblad' (een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Marine-officieren) van oktober 1999 verscheen een artikel van de hand van de kapitein ter zee b.d. R.Boerhorst getiteld 'De intrede van de stoomvoortstuwing in de Koninklijke Marine periode 1824-1846', waarin o.m. de opdrachten aan de werf Hoogendijk worden besproken. De door kolonel Boerhorst vermelde gegevens en feiten worden in de volgende samenvatting weergegeven.

'De Nederlander'

De eerste opdracht, die werd verleend in 1822, betrof de bouw van het raderstoomschip 'De Nederlander' voor de sinds kort daarvoor opgerichte rederij 'Van Vollenhoven, Dutilh en Cie' te Rotterdam. De rederij kreeg spoedig daarna de naam de 'Nederlandsche Stoomboot-maatschappij' (NSBM). Het schip was bestemd voor een stoomboot-dienst tussen Rotterdam en Antwerpen.

'De Nederlander' was ontworpen door de technische adviseur van de NVBM, de marine-officier G.M.Roentgen. Hij was de grote gangmaker voor de invoering van stoom voor de voortstuwing van schepen in Nederland en werd daarbij krachtig gesteund door koning Willem I, die vooral het gebruik ervan voor de verbinding met de koloniën in Oost- en West-Indië op het oog had. Roentgens deskundigheid op het gebied van het stoomwezen werd opgebouwd tijdens langdurige stages bij Britse marinewerven en studie aan instituten waar stoomwerktuigbouwkunde en metaaltechniek een belangrijke plaats innamen. De stoominstallatie voor 'De Nederlander' werd geleverd door de Engelse firma Maudslay Sons & Field; de twee stoommachines hadden een vermogen van 20 pk elk.

De eerste proeftocht van 'De Nederlander'werd een mislukking. Het schip slaagde er niet in Antwerpen te bereiken. Toen de mankementen waren verholpen werd een tweede proeftocht ingelast die in aanwezigheid van de koning vlekkeloos verliep. Daarna werd een onregelmatige dienst onderhouden waarbij aansluiting werd gegeven op de postkoets van Brussel naar Antwerpen en van 's-Gravenhage naar Rotterdam. 'De Nederlander' werd in 1835 gemoderniseerd, verlengd en daarna als passagiersschip op de Rijn ingezet.

de 'Atlas'

Medio 1824 volgde de tweede opdracht. Onder druk van de koning, die vaart wilde zetten achter de overgang van wind- op stoomkracht, sloot de Minister van Koloniën een contract met de NSBM voor de bouw van een stoompakketboot voor de dienst op Oost-Indië. Het schip, dat de naam 'Atlas' kreeg, werd eveneens ontworpen door Roentgen die inmiddels was benoemd tot Directeur voor het Materieel van de NSBM.

De 'Atlas' was een voor die tijd groot raderschip met een lengte van 72 meter en een breedte van 9 meter. De holte onder het dek bedroeg 7.70 meter, de diepgang was 4.80 meter, de waterverplaatsing 1200 ton en er was accommodatie voor 200 passagiers. Bovendien kon het schip worden bewapend met een kanon van 48 pond.

De voortstuwingsinstallatie werd geleverd door de fabriek van John Cockerill te Seraign bij Luik in Zuid-Nederland (Noord-Nederland beschikte toen nog niet over een eigen industrie voor stoomwerktuigen). De installatie omvatte drie ketels en drie lagedruk-machines met een vermogen van 100 pk elk. Begin 1825 werd bij Hoogendijk de kiel gelegd voor de 'Atlas', die in 1826 te water werd gelaten.

Vanaf dat moment begonnen de problemen, problemen die voor een groot deel voortkwamen uit gebrek aan ervaring bij het uitvoeren van de grensverleggende opdrachten. Bij Cockerill kampte men met ernstige moeilijkheden bij de bouw van de stoominstallatie waarbij, naar later bleek, de constructie van de ketels tekortkomingen vertoonde. Maar wat de reden ook was, de bouw ondervond ernstige vertraging en de proefvaart had eerst plaats in het tweede halfjaar van 1828, ruim twee jaren na de stapelloop. Bij de proefvaart bleek het steenkolen- en smeerolieverbruik veel hoger te zijn dan verwacht.

Als zeeschip was de 'Atlas' een mislukking. Na de oplevering kwamen nog veel meer tekortkomingen aan het licht. De houten

constructie was niet berekend op het zware gewicht van de ketels, de machines, de raderassen en de raderen. Bovendien was het schip in lengterichting niet stijf genoeg en boog het te ver door waardoor de machine-as warm liep.

Maar de 'Atlas' was in 1828 het grootste stoomschip ter wereld en nog wel een schip dat gebouwd was op een Capelse werf.

In 1829 werd het schip overgenomen door de Koninklijke Marine en als Zr Ms 'Atlas' in dienst gesteld. Het werd nog overgevaren van Hellevoetsluis - toen marinehaven - naar Den Helder, vervolgens voor alle diensten afgekeurd en in 1831 gesloopt. Het was een roemloos einde van een ambitieus project, dat echter nuttige ervaring opleverde en mede geleid heeft tot de oprichting door de NSBM van een eigen bedrijf voor de bouw van stoomwerktuigen, het Etablissement Feijenoord te IJsselmonde.

Ondanks deze mislukking van de 'Atlas' is bewondering voor de durf van de Hoogendijken om nieuwe wegen in te slaan op zijn plaats. In het licht van hun eigen tijd zijn de werven Hoogendijk en Vuyk vergelijkbaar en staan zij model voor toonaangevende episoden uit de geschiedenis van de Capelse scheepsbouw.

ir. H.A.Stolk
Laren, 12 juli 2000

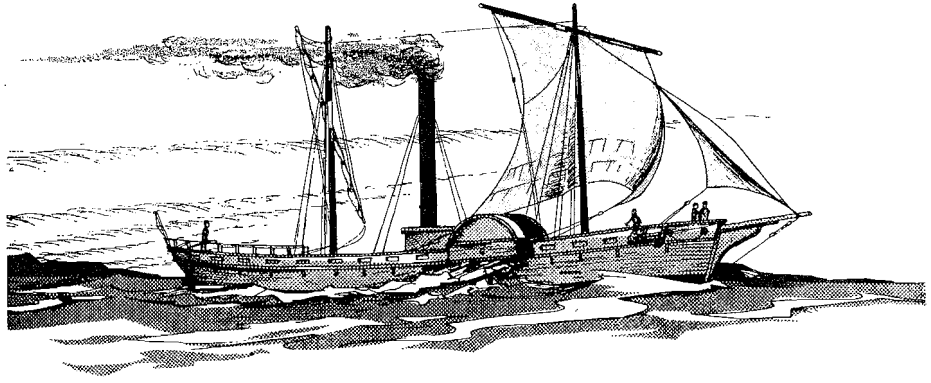

'De Nederlander'

DE SCHEEPSBOUWERS HOOGENDIJK

Generaties lang hebben Hoogendijken, vanaf ongeveer 1640 tot zo halverwege de vorige (twintigste) eeuw, scheepsbouwactiviteiten in Capelle verricht. Honderden rivier- en zeeschepen zijn op een buitendijks gelegen terrein aan Schielands Hoge Zeedijk in Keeten (thans Capelle West) op de scheepswerf/werven van de familie Hoogendijk gebouwd. Aan de overzijde van de Hollandsche IJssel hebben de Hoogendijken ook een werf in bezit gehad die nu nog steeds bestaat onder de naam Van der Giessen-de Noord.

Begin 19e eeuw was de werf in Keeten in het bezit van Cornelis en Willem Hoogendijk. Deze als vooruitstrevend bekend staande broers hielden zich vanaf ongeveer 1822 bezig met de bouw van stoomschepen. Vanaf dat jaar tot ongeveer 1860 maakte de werf van Hoogendijk een periode van grote bloei door.

Het ligt in de bedoeling om in de toekomst in dit blad uitgebreid terug te komen op de geschiedenis van de scheepsbouwmeesters Hoogendijk.

HERINNERINGEN AAN DE GROENEDIJK

MIJN DORP

Het plaatsje waar ik ter wereld kwam
is een dorpje aan de voet van Rotterdam
Ik herinner mij het huisje aan de dijk
dat gebouwd was in een scheepsarbeiderswijk.
Ik zie mij als kind nog zitten dromen
bij de IJssel onder de bomen.
Het water boeide mij met zijn schepen en oneindige stroom,
die alle geheimen van de dorpjes meevoerde in mateloze toom.

Ik zie nog hoe mijn vader van de scheepswerf thuis kwam,
met zijn bruine werkmanspak aan.
En ik voelde mij gelukkig in mijn kleine bestaan,
Klein rustig dorpje met mijn dierbare herinneringen,
Een besloten wereld voor mij met je fijne dingen.
Midden in het dorp de kerk als trouwe wacht,
die over de mensen waakte, dag en nacht.
Klein huis met je benauwde zolder, waar ik sliep.
De blubberdijk, waar ik dagelijks naar school toe liep.

De boerderij en de steenplaats waar ik als kind speelde,
dat was in mijn kinderleven een grote weelde.
Ik denk nog vaak terug aan die zorgeloze jaren,
en blijf in mijn hart een dierbaar plekje bewaren
voor mijn klein en lief'lijk dorp aan de IJssel,
waar ik ben geboren.
Waar je de 'klinkers' van de werf,
uren ver kon horen.

Dit is een gedicht van mevrouw Gijsje Hiemstra-Schouten, die opgroeide aan de Groenedijk (de Couwenhoek) in Capelle aan den IJssel. Ze werd geboren op 4 juni 1920 en schrijft, zoals ze ze noemt: 'gevoelsgedichten'. Ze schreef ons over haar kinderjaren het volgende:

Ook al ben ik nu tachtig jaar, toch herinner me het kleine huisje tegen de Groenedijk waarin we met vader, moeder en 9 kinderen woonden, nog goed. Het maakte deel uit van een rijtje van 4 huisjes, maar de

namen van de andere gezinnen weet ik niet meer.
Een trap af woonde onder ons 'het ouwe wijfje' en daar was ook het huis van Bruinstroop.

Wij moesten daar een trap af van de dijk en aan de overkant van de dijk (weer een trap af), waren een schuurtje en onze w.c.: een houten poepdoos. Er was een houten plank boven een sloot waar alles inviel. Een eindje verderop woonden mijn oom en tante, de familie Terlouw, met -naar ik geloof - 8 kinderen. Het waren zandschippers. Je moest een lange trap af van de dijk om naar hun huisje te komen. Daar woonde ook de familie Molenaar.

Je kon me altijd vinden aan de IJssel onder de hoge bomen of op de boerderij, waar we warmte zochten bij de koeien in de stal. Daar was ook de steenplaats met het overzetveer van De Vries en recht daartegenover het Groene Kruis.

Ik heb daar in dat kleine wereldje gewoond. Nu ben ik 80 jaar, maar ik weet het nog heel goed.

G.Hiemstra-Schouten

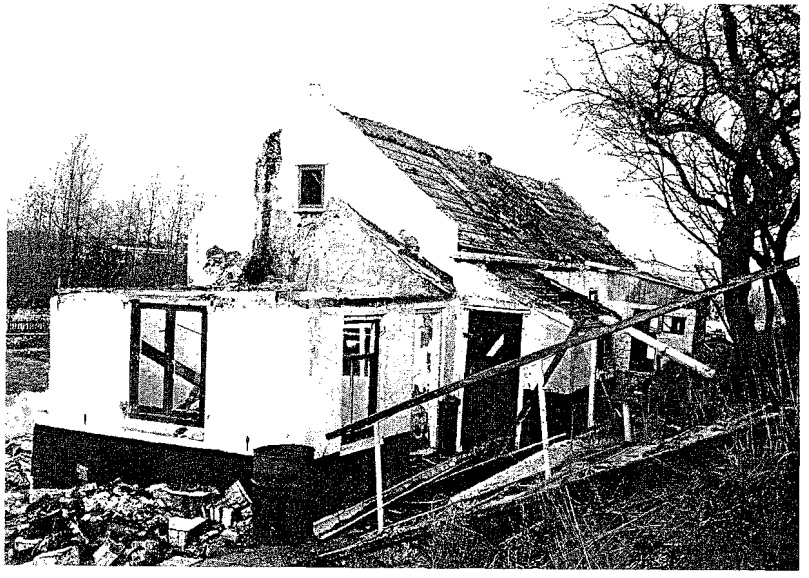

Groenedijk 27 en 29. Op nr.27 woonde de familie Terlouw (oom en tante van mevrouw Hiemstra) en op nr.29 de familie Molenaar.
Op de foto de sloop van de huisjes halverwege de jaren zeventig.

LIJST VAN BESTUURSLEDEN EN ADVISEURS

M.Beugeling	voorzitter	tel. 4515703
P.J.C.Weyling	2e voorzitter	4501219
R. van Boven	secretaris	4514393
Mevr. A.Swets	penningmeester	4506883
C. van Beusekom	beheerder musea	4422440
T.Verkaik	depothouder	4519552
C. van Maanen	2e depothouder	4581198
J. de Gier	lid	4504845
H.G.Gerritsen	lid	4505981
P. van der Vaart	lid	4506650
A.M. den Boer	adviseur	0180-314870

ADRESSEN EN OPENINGSTIJDEN VAN DE MUSEA

Het Historisch Museum is gevestigd in het gemaal Jan Anne Beijerinck aan de Bermweg 13 (bij metrostation Schenkel) te Capelle aan den IJssel. Telefoon 4500080.
Het museum is iedere zaterdag van 13.00 tot 16.00 uur voor het publiek geopend. Op verzoek kunnen groepen op andere dagen worden rondgeleid. Hiervoor s.v.p. contact opnemen met de beheerder, de heer C. van Beusekom tel.4422440.

Het Dief- en Duifhuis is gevestigd aan de Rozenburcht (wijk Middelwatering) te Capelle aan den IJssel.
Het is iedere eerste zaterdag van de maand geopend van 13.00 tot 16.00 uur. In de wintermaanden is het museum gesloten in verband met het eventuele ontstaan van schade als gevolg van vocht en kou.

Aan het eind van het jaar wil ik de bestuursleden, adviseur en vrijwilligers danken voor hun enthousiaste inzet voor de Historische Vereniging.
Bovendien wens ik alle leden en medewerkers namens het bestuur prettige kerstdagen en een voorspoedig 2001 toe.

M.Beugeling, voorzitter